

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОКАЗНИКІВ ЕКСТЕР'ЄРНО-КОНСТИТУЦІЙНИХ ОЗНАК І ПРОДУКТИВНОСТІ У КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

Представлено результати оцінки будови тіла та визначено оптимальні показники екстер'єру корів української чорно-рябої молочної породи у стадах з продуктивністю 4,0—5,0 тис. кг молока.

Важливим завданням у роботі з породами є вирішення питання визначення можливостей максимального прояву їхнього генетичного потенціалу, становлення фено- і генотипної мінливості господарськи корисних ознак та адаптаційних якостей в умовах наявного кормовиробництва і технологій утримання й експлуатації тварин. З метою організації прогресивної селекції низку цих питань не можливо вирішити без поглибленого аналізу взаємозв'язку екстер'єрно-конституційних ознак з основними селекційними показниками продуктивності та врахування характеру й особливостей успадкування цих показників [4, 5].

На даний час групою провідних учених-селекціонерів [2, 4] розроблено основні параметри корів бажаного типу української чорно-рябої і червоно-рябої порід. Однак, враховуючи, що в одній породі стада мають широкий розмах коливань продуктивності, виникає потреба в розробці проміжних стандартів бажаного типу корів залежно від рівня продуктивності стад на даному конкретному етапі їхнього розвитку.

У результаті вдосконалення стад зростає молочна продуктивність корів і часто їхні жива маса та показники екстер'єру [1, 3, 5]. Тому через відповідні проміжки часу при досягненні певного рівня продук-

* Науковий керівник — д-р с.-г. наук, проф., чл.-кор. УААН М.Я. Єфіменко.

тивності необхідно переглядати вимоги стандартів за цими ознаками. На певному етапі селекційної роботи, формуючи групи нового типу, потрібно стандартизувати тварин за конкретними екстер'єрно-конституційними показниками, як сукупністю прояву константності їхньої генетичної основи, оскільки залежно від рівня продуктивності стада змінюються пріоритети селекційних ознак, а також їхні кореляційні зв'язки з продуктивністю, інтенсивність і напрями добору [6, 7, 10]. Проміжні стандарти бажаного типу повинні вдало поєднувати екстер'єрно-конституційні ознаки корів з молочною продуктивністю і жирномолочністю та прискорити їхнє формування у наступних поколіннях через успадкування. Відтак при створенні високопродуктивних стад слід розробити диференційовані за етапами селекційної роботи (в розрізі певного рівня продуктивності поголів'я) мінімальні показники основних селекційних ознак стад, добору тварин бажаного типу: сформулювати поняття та параметри бажаного типу тварин породи в стадах з рівнем продуктивності 4,5; 5,0; 6,0 тис. і більше кілограмів молока від корови за лактацію.

Матеріал і методи досліджень. Дослідження проводили на маточному поголів'ї великої рогатої худоби української чорно-рябої молочної породи агропромислових підприємств: "Горинь" Ланівецького, "Іванівське" Терехівського, "Україна", "Нива" Підволочиського районів Тернопільської області шляхом оцінки первісток та корів третьої лактації і старших (345 гол.)

При оцінці корів враховували їхній вік, кількість лактацій, фізіологічний стан, породність, генеалогічні зв'язки, умови утримання і годівлі.

Вивчення наявних відмінностей за морфологічними ознаками корів обох груп проводили через оцінку типу будови тіла ("Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід, 1993); взяття промірів екстер'єру, вираховання індексів будови тіла, визначення виробничих типів корів (молочного, молочно-м'ясного і м'ясо-молочного) згідно з методикою, запропонованою у [8].

Комплексну оцінку та зважування проводили на 2—3 місяцях лактації корів.

Для детального вивчення зв'язку екстер'єрних показників з молочною продуктивністю у корів брали 9 промірів тулуба: висота в холці, висота в крижах, коса довжина тулуба, глибина грудей, ширина грудей (мірною палицею), ширина в клубах, ширина в сідничних горбах

(мірним циркулем), обхват грудей, обхват п'ястка (мірною стрічкою). За величиною кожного з промірів корів обох груп розділяли на три підгрупи і у кожній підраховували середню молочну продуктивність. До першої підгрупи ввійшли корови з різницею у величині проміру на 1δ від його середнього значення у всій групі, до другої — з величиною проміру, меншою на 1δ, а до третьої — корови з величиною проміру, більшою на 1δ від середньої величини проміру в групі. Через вирахування кореляції між продуктивністю корів і окремими промірами у групах визначали найбільш оптимальну величину останніх. Виробничі типи корів обох груп визначали за коефіцієнтом виробничої типовості (КВТ), який вираховується за формулою:

$$\text{КВТ} = \frac{H \cdot I_g}{B \cdot I_z},$$

де H — максимальний надій; B — жива маса в період визначення виробничого типу; I_g — індекс довгоногості; I_z — індекс збитості.

Статистичну обробку результатів досліджень проведено методами біометрії за програмою STATISTIKA для Windows [9].

Результати досліджень. Утримання корів було у господарствах однакове: в зимовий період — стійлове, у літній — стійлово-табірне, доїння — триразове. Тип годівлі — силосно-сінажно-концентратний. Раціони годівлі корів розраховано на одержання від корови 4,0—5,0 тис. кг молока за рік. Кровність корів за голштинською породою становила 50—75%. Обидва стада створено шляхом поліпшення чорнорябої худоби голштинськими плідниками вітчизняної та зарубіжної селекції.

Господарствам характерна приблизно однакова структура кормової бази та раціони годівлі корів. Проте первістки ВАТ "Шманьківчики" Чортківського району переважали своїх ровесниць з агрофірми "Нива" Підволочиського району за надоем на 467 кг (5057 ± 109), ($p < 0,05$) з практично однаковим вмістом жиру у молоці (3,57 проти 3,58%); за живою масою — на 10,18% ($p < 0,05$). Первістки ВАТ "Шманьківчики" вищі у холці на 5,48 см ($p < 0,01$), для них властива більша коса довжина тулуба — на 8,5 см ($p < 0,01$) при більшій живій масі на 44 кг.

Надій повновікових корів стада ВАТ "Шманьківчики" вищий на 289 кг ($5134,5 \pm 87$), ($p < 0,05$), ніж у корів агрофірми "Нива", при вищому вмісті жиру в молоці на 0,06% та більшій живій масі на 7,6%. Цим коровам характерна вища висота в холці на 4,75 см ($p < 0,05$), коса довжина тулуба — на 5,93 см ($p < 0,01$).

Встановлено, що корови обох стад відповідають молочному та молочно-м'ясному типам продуктивності, про що свідчать КВТ (коєфіцієнти виробничої типовості) у межах 2,5 — 3,2 та їхні надої: ВАТ "Шманьківчики" Чортківського району — 5057 кг (первістки) і 5134 кг (корови); агрофірма "Нива" Підволочиського району — 4590 і 4845 кг відповідно.

На підставі узагальнення одержаних даних за взятими промірами визначили основні показники бажаної будови тіла корів у стадах з продуктивністю 4—5 тис. кг молока.

Оптимальною у корів, сформованих у даних умовах, є висота в холці — 131—137 см, кореляція з надосем — $r=0,46$; коса довжина тулуба — 151—157 см ($r=0,26$), глибина грудей — 66—69 см ($r=0,14$).

Висновок. Добір тварин за оптимальними екстер'єрно-конституційними показниками для типів порід певного регіону з властивими йому умовами годівлі й утримання може слугувати одним із шляхів подальшої консолідації стад, збільшення однорідності породи.

1. Басовський М.З., Рудик І.А., Буркат В.П. Вирощування, оцінка і використання плідників. — К.: Урожай, 1992. — С. 64—73.

2. Буркат В.П., Єфіменко М.Я., Хаврук О.Ф., Близниченко В.Б. Формування внутріпородних типів молочної худоби. — К.: Урожай, 1992. — 200 с.

3. Эйснер Ф.Ф. Порода и ее структура // Скотоводство. — М.: Колос, 1977. — С. 207—215.

4. Зубець М.В., Сірацький Й.З., Данилків Я.Н. Формування молочного стада з програмованою продуктивністю. — К.: Урожай, 1994. — 224 с.

5. Зубець М.В., Буркат В.П., Єфіменко М.Я. та ін. Генетико-селекційний моніторинг у молочному скотарстві / За ред. В.П. Бурката. — К.: Аграрна наука, 1999. — 88 с.

6. Иоганссон И., Рендель Я., Граверт О. Генетика и разведение домашних животных. — М.: Колос, 1970. — 344 с.

7. Кулешов П.Н. Теоретические основы работы по племенному делу в животноводстве. — М.: Сельхозгиз, 1947. — 223 с.

8. Ничик Б.А. Совершенствование молочного типа симментальской породы — резерв повышения удоев стад // Животноводство. — 1987. — № 12. — С. 14—16.

9. Пілюгін С.В., Різел С.А. Статистична обробка результатів біологічних експериментів з використанням електронних таблиць Excel // Біологія тварин. — 1999. — Т. 1. — № 2. — С. 164—176.

10. Рубан Ю.Д. О методах оценки конституции животных // Зоотехния. — 1991. — № 5. — С. 6—11.

Взаимосвязь показателей экстерьерно-конституциональных признаков и продуктивности коров украинской черно-пестрой молочной породы.

Т.С. Яшук

Представлены результаты оценки типа телосложения и определены оптимальные показатели экстерьера коров украинской чёрно-пестрой молочной породы в стадах с производительностью 4,0—5,0 тыс. кг молока.

Interrelation of the indices of exterior-constitutional features and cow's productivity for Ukrainian black-motley milk breed.

T. Yashchuk

Presented results of valuing the constitution and fixed optimum indices of conformation cows of Ukrainian black-white dairy in the herds with milk productivity 4.0—5.0 thousand up of milk.